

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“ 12 ” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СОЦІАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СУСПІЛЬСТВ

вибіркова

Освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»

Спеціальність 232 Соціальне забезпечення

Галузь знань 23 Соціальна робота

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Соціальні дослідження європейських суспільств складена відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення», спеціальності 232 Соціальне забезпечення, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 12 від «2» вересня 2024 р.).

Розробник: **Шестакова Катерина Юріївна**, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Шестакова Катерина Юріївна**, кандидат соціологічних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Мета навчальної дисципліни. сформувати знання про основні контексти та суперечності навколо методології порівняльних соціологічних досліджень на прикладі провідних дослідницьких проектів Європейського Союзу. На конкретних прикладах охарактеризувати нові інноваційні підходи до створення адекватного інструментарію для опитування населення. Проаналізувати принципи побудови вибірки, виконання польової роботи та аналізу отриманих даних по комплексних показниках соціального життя європейців. В результаті вивчення дисципліни студенти розширять знання про функціонування дослідницьких інститутів ЄС, а також про конкретні аспекти соціокультурного та економічного життя мешканців країн Європейського Союзу.

2. Результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати**:

- ~ що лежить в основі методології порівняльних соціологічних досліджень;
- ~ методологічні принципи вимірювання бідності, щастя, задоволення життям, довіри до інститутів;
- ~ як функціонують дослідницькі інститути Європейського Союзу, що вивчають соціокультурні та економічні аспекти життя громадян країн ЄС;
- ~ джерела та інформаційні ресурси, на яких розміщені дані досліджень за програмами EuroBarometer, EuropeanValueSurvey, European Social Survey, European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks;
- ~ основні тенденції розвитку країн ЄС та Україні (порівняльна характеристика).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **уміти**:

- ~ враховуючи поставлену мету та завдання, вибрати відповідний методологічний інструментарій для здійснення порівняльного соціологічного дослідження;
- ~ використовувати банки даних соціологічних досліджень;
- ~ використовувати дані, які отримані в рамках дослідницьких програм EuroBarometer, EuropeanValueSurvey, European Social Survey, European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks;
- ~ залежно від поставленої проблеми, мети та завдань провести порівняльний аналіз окремих аспектів життя на основі даних, отриманих в рамках програм EuroBarometer, EuropeanValueSurvey, European Social Survey, European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» (перший рівень вищої освіти) за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення», галузі знань 23 «Соціальна робота», затвердженої Вченою радою ЧНУ імені Ю. Федьковича, протокол №4 від 24 квітня 2023 р., вивчення предмета «Соціальні дослідження європейських суспільств» надає такі **програмні компетентності**.

Загальні компетентності (ЗК):

- ~ ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ~ ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ~ ЗК16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності (ФК):

- ~ ФК2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.
- ~ ФК5. Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.
- ~ ФК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності;

eys/european-working-conditions-surveys)												
Тема 4. Порівняльний аналіз якості життя сучасних європейських країн: методологія вимірювання та можливості порівняння European Quality of Life Surveys (https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-quality-of-life-surveys)	12	2	2			8						
Тема 5. Дослідження фірм та підприємництва European Company Surveys (https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-company-surveys)	12	2	2			8						
Тема 6. Європейське дослідження умов праці та безпеки праці European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER) (https://osha.europa.eu/pl/surveys-and-statistics-osh/esener)	12	2	2			8						
Тема 7. Перше дослідження в ЄС на тему дискримінації та віктимізації на робочих місцях серед мігрантів та етнічних меншин European Union Agency for Fundamental Rights (http://fra.europa.eu/pl)	12	2	2			8						
Усього годин	90	15	15			60						
Підсумкова форма контролю	Екзамен											

3.3. Тематика семінарських занять

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин
1.	Тема 1. Понятійний апарат та концептуальні засади соціологічних досліджень європейських країн. Міжнародний проект регулярних опитувань громадської думки European Social Survey (https://www.europeansocialsurvey.org/) 1. Визначення поняття «еквівалентність вимірювання» в крос-національних соціологічних дослідженнях 2. Типи та рівні еквівалентності. 3. Участь України в дослідженні (за матеріалами сайту).	5
2.	Тема 2. Європейський огляд політичних та економічних процесів EuroBarometer (https://europa.eu/eurobarometer/screen/home). 1. Історія проекту, особливості методології. 2. Становище українських воєнних мігрантів в країнах ЄС (за матеріалами дослідження).	5
3.	Тема 4. Дослідження умов праці в Європі: European Working Conditions Surveys (http://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-working-conditions-surveys)	10

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія проєкту, особливості методології. 2. Умови праці українських воєнних мігрантів в країнах ЄС (за матеріалами дослідження). 	
4.	<p>Тема 5. Порівняльний аналіз якості життя сучасних європейських країн: методологія вимірювання та можливості порівняння European Quality of Life Surveys (https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-quality-of-life-surveys)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія проєкту, особливості методології. 2. Критерії якості життя, методологія окремих хвиль дослідження 3. Якість життя в окремих країнах ЄС (на вибір). 	5
5.	<p>Тема 6. Дослідження фірм та підприємництва European Company Surveys (https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-company-surveys)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія проєкту, особливості методології. 2. Побудова вибірки та опитувальника 3. Аналіз навичок працівників на прикладі окремих країн ЄС (на вибір). 	5
6.	<p>Тема 6. Європейське дослідження умов праці та безпеки праці European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER) (https://osha.europa.eu/pl/surveys-and-statistics-osh/esener)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія проєкту, особливості методології. 2. Побудова вибірки та опитувальника 3. Аналіз умов праці на прикладі окремих країн ЄС (на вибір). 	5
7.	<p>Тема 7. Перше дослідження в ЄС на тему дискримінації та віктимізації на робочих місцях серед мігрантів та етнічних меншин European Union Agency for Fundamental Rights (http://fra.europa.eu/pl)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія проєкту, особливості методології. 2. Побудова вибірки та опитувальника 3. Аналіз бар'єрів та перешкод у працевлаштування українських воєнних мігрантів в окремих країнах ЄС (на вибір). 	5

3.7. Самостійна робота студента (ІНДЗ)

№	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф.н.	Заочна ф.н.
Тема 1	<p>Понятійний апарат та концептуальні засади соціологічних досліджень європейських країн. Міжнародний проєкт регулярних опитувань громадської думки European Social Survey (https://www.europeansocialsurvey.org/)</p> <p><i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості перекладу опитувальників та анкет у порівняльних та крос-культурних дослідженнях 2. Соціальні наслідки пандемії covid-19 (за матеріалами European Social Survey) 	2	
Тема 2	<p>Європейський огляд політичних та економічних процесів EuroBarometer (https://europa.eu/eurobarometer/screen/home)</p> <p><i>Робота над практичними завданнями до теми: підготувати матеріали до теми курсової роботи (за результатами аналізу</i></p>	2	

	<i>матеріалів дослідження EuroBarometer</i>		
Тема 3	Дослідження умов праці в Європі: European Working Conditions Surveys (http://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-working-conditions-surveys) <i>Робота над практичними завданнями до теми: підготувати матеріали до теми курсової роботи (за результатами аналізу матеріалів дослідження European Working Conditions Surveys</i>	3	
Тема 4	Порівняльний аналіз якості життя сучасних європейських країн: методологія вимірювання та можливості порівняння European Quality of Life Surveys (https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-quality-of-life-surveys) <i>Робота над практичними завданнями до теми:</i> 1. Підготувати матеріали до теми курсової роботи (за результатами аналізу матеріалів дослідження European Quality of Life Surveys 2. Підготувати аналітичну записку на тему: Наскільки щасливі люди в Європі? Суспільні настрої як предмет наукового дослідження	3	
Тема 5	Дослідження фірм та підприємництва European Company Surveys (https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-company-surveys) <i>Робота над практичними завданнями до теми: підготувати матеріали до теми курсової роботи (за результатами аналізу матеріалів дослідження European Company Surveys</i>	2	
Тема 6	Європейське дослідження умов праці та безпеки праці European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER) (https://osha.europa.eu/pl/surveys-and-statistics-osh/esener) <i>Робота над практичними завданнями до теми: підготувати матеріали до теми курсової роботи (за результатами аналізу матеріалів дослідження ESENER</i>	2	
Тема 7	Перше дослідження в ЄС на тему дискримінації та віктимізації на робочих місцях серед мігрантів та етнічних меншин European Union Agency for Fundamental Rights (http://fra.europa.eu/pl) <i>Робота над практичними завданнями до теми:</i> 1. Підготувати матеріали до теми курсової роботи (за результатами аналізу матеріалів дослідження European Union Agency for Fundamental Rights 2. Підготувати аналітичну записку на тему: Соціальна дискримінація: теоретична та емпірична інтерпретація, можливості вимірювання.	1	

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.

4. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (екзамен)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		40	100
5	5	5	5	10	10	10	10			

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Максимальна оцінка за види робіт:

Виступ на семінарському занятті (доповнений презентацією) – 3 бали

Усне доповнення на семінарському занятті, активність під час обговорення – 1-2 бали

Аналіз статті – 3 бали

Есе – 3 бали (приклади есе наведені в системі Moodle).

Присутність на лекціях – 1 бал за кожне заняття

5. Засоби оцінювання

Для досягнення освітньої мети та прогнозованих програмних результатів використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, новітні технології.

Методи навчання:

MН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо).

MН2 – практичні методи (практичні роботи).

MН3 – наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо).

MН5 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами.

MН6 – комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web-конференції, вебінари і т.п.).

MН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

6. Форми поточного та підсумкового контролю

Вимоги до аналізу статті

Реферативний огляд статті є формою закріплення і контролю знань та навичок, набутих студентами в процесі навчання.

Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферативного огляду:

- **вступ** (обґрунтувати актуальність та практичне значення обраної автором проблеми, визначити мету та завдання статті);
- **основна частина** (розкривається тема статті шляхом висвітлення основних питань, дозволяється зробити короткий переказ своїми словами основних позицій змісту);
- **висновки** (необхідно сформулювати: а) науково-теоретичні та практичні підсумки статті; б) навести теоретичні та практичні рекомендації, що впливають з проведеного аналізу. Вони повинні логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу).

Аналіз наукової статті передбачає грамотність. Обсяг аналізу – 1 сторінка формату А4, інтервал 1, шрифт 12.

Вимоги до есе

Есе – (з французької *essai* – «спроба, нарис») – прозаїчний твір невеликого обсягу та вільної композиції, який виражає індивідуальні враження та думки з конкретного приводу або питання, яке заздалегідь не претендує на вичерпну відповідь. Це нове, з певним суб'єктивним тоном слово про щось, що має філософський, історико-біографічний, публіцистичний, літературно-критичний, науково-популярний характер.

Стиль есе вирізняється:

- ~ образністю;
- ~ афористичністю;
- ~ парадоксальністю.

Для передачі особистісного сприйняття автор застосовує:

- ~ чисельні приклади, проводить паралелі;
- ~ добирає аналогії;
- ~ використовує асоціації.

Есе буде виглядати багатше та цікавіше, якщо в ньому наявні:

- ~ непередбачувані висновки;
- ~ неочікувані повороти;
- ~ цікаві зціплення.

Специфіка жанру есе:

1. Назва есе не знаходиться у прямому зв'язку з метою: окрім відображення змісту роботи вона може бути відправним пунктом у роздумах автора, виражати взаємозв'язок частини та цілого.
2. Якщо у творі на літературну тему повинно превалювати раціональне поєднання аналізу художнього твору з власними судженнями, то в есе – яскраво виражена авторська позиція.
3. Індивідуальний авторський стиль – вимога жанру есе!

Рекомендації до структури есе:

- ~ Есе являє собою постановку невеликої, конкретної проблеми, яка зазвичай виступає в якості назви самого есе, з наступним розкриттям проблеми студентом;
- ~ Есе відповідає на питання «Чому?», однак не на описові питання «Як?», «Який?», «Про що?», або питання, які вимагають відповіді «Так» або «Ні». Іншими словами, есе є певним листом уявному товаришу, який задав питання «Чому?». У відповіді повинно

міститись не менше трьох чітких позицій автора (наприклад, «я вважаю», «поперше»...), а у висновках чітко означена позиція автора.

В есе припустима полеміка з іншими авторами (їх думкою), оскільки до завдань студента входить обов'язкова демонстрація начитаності з даного предмета.

Цитування інших авторів припустиме, але помірковано, до конкретного випадку. Внизу сторінки робиться посилання (автор, книга або стаття, рік та місце видання, сторінка). В кінці роботи вказують прочитану літературу (у разі використання конкретних посилань).

Роботу слід вивірити, писати послідовно. План не включається до роботи.

Перший абзац – завжди короткий виклад того, про що робота (постановка проблеми, сутність).

В основній частині наводиться аргументація пояснення проблеми, підкріплюючи початкове твердження.

В кінці висновок, який впливає з попередніх аргументованих пояснень, що підтверджує початкове твердження.

Загальний обсяг есе – 3-4 сторінки 12 шрифтом (обґрунтування проблеми/питання – 0,5 сторінки; розкриття в трьох тезах – 2-3 сторінки; висновок – 0,5 сторінки).

Есе – один з небагатьох видів студентських робіт, де можна використовувати епіграф.

Основні вимоги до змісту та оформлення презентації¹

1. Вимоги до змісту мультимедійної презентації:

- відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням;
- дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках тощо);
- відсутність фактичних помилок, достовірність представленої інформації;
- лаконічність тексту на слайді;
- завершеність (зміст кожної частини текстової інформації логічно завершено);
- максимальна інформативність тексту;
- розташування інформації на слайді (переважно горизонтальне розташування інформації, якщо на слайді картинка, напис повинен розташовуватися під нею; бажано формувати текст по ширині; не допускати «рваних» країв тексту);
- наявність не більше одного логічного наголосу: почервоніння, яскравість, обведення, миготіння, рух;
- інформація подана привабливо, оригінально, звертає увагу учнів.

2. Вимоги до візуального і звукового ряду:

- відповідність зображень змісту;
- відповідність зображень віковим особливостям учнів;
- якість зображення (контраст зображення по відношенню до фону; відсутність «зайвих» деталей на фотографії або картинці, яскравість і контрастність зображення, однаковий формат файлів);
- якість музичного ряду (ненав'язливість музики, відсутність сторонніх шумів);
- обґрунтованість і раціональність використання графічних об'єктів.

3. Вимоги до тексту:

- текст виразно видно на тлі слайда, використання контрастних кольорів для фону і тексту;
- використання не більше 1-2-х варіантів шрифту.

¹ Опрацьовано на основі

http://teacher.at.ua/publ/innovacijni_tekhnologiji_navchannja/osnovni_vimogi_do_zmistu_ta_oformlennja_prezentaciji/63-1-0-5893

4. Вимоги до дизайну:

- використання єдиного стилю оформлення;
 - відповідність стилю оформлення презентації (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації;
 - використання для фону слайда психологічно комфортних тонів;
 - використання не більше трьох кольорів на одному слайді (один для фону, другий для заголовків, третій для тексту).
1. Презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимальний обсяг 10-13 слайдів).
 2. На титульному слайді вказуються дані автора (ПІБ і назву навчального закладу), назва матеріалу, дата розробки.
 3. На останньому слайді вказується перелік використаних джерел, активні посилання на всі графічні об'єкти (якщо джерело не вказане одразу на слайді після графіки. На завершальному слайді можна ще раз вказати інформацію про автора презентації.

7. Рекомендована література

7.1. Фахова (основна) – українських та зарубіжних учених

1. The Eurobarometer and the process of European integration: Methodological foundations and weaknesses of the largest European survey. https://www.researchgate.net/publication/263496245_The_Eurobarometer_and_the_process_of_European_integration_Methodological_foundations_and_weaknesses_of_the_largest_European_survey/comments
2. Third European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 2019). <https://osha.europa.eu/sites/default/files/esener-2019-executive-summary.pdf>

7.2. Допоміжна

1. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами “Європейського соціального дослідження” 2005–2007– 2009-2011. – К.: Інститут соціології НАН України, 2012.
2. Fundamental Rights Report 2017. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.
3. SECOND EUROPEAN SURVEY OF ENTERPRISES ON NEW AND EMERGING RISKS (ESENER-2) Open tender procedure No. EUOSHA/PRU/2012/P-03 OJ No. S235 of 06/12/2012, Tender No. 385732 Report No. 7: Technical Report Final Version. <https://www.hse.gov.uk/statistics/pdf/esener-technical-report.pdf>

8. Інформаційні ресурси

1. Представництво Європейського союзу в Україні https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
2. Представництво Європейської комісії в Україні <https://www.euam-ukraine.eu/ua/eu-and-euam/>
3. Європейське соціальне обстеження http://www.europeansocialsurvey.org/about/country/russian_federation/ess_russia.html
4. Європейське дослідження цінностей <http://www.europeanvaluesstudy.eu>
5. http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm
6. <http://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-working-conditions-surveys>
7. <https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-quality-of-life-surveys>
8. <https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-company-surveys>

Орієнтовні запитання на екзамен
(Екзамен проходить у формі тесту)

1. European Quality of Life Surveys: історія проєкту, особливості методології.
2. European Quality of Life Surveys: критерії якості життя, методологія окремих хвиль дослідження
3. Дослідження на тему дискримінації та віктимізації на робочих місцях серед мігрантів та етнічних меншин European Union Agency for Fundamental Rights: історія проєкту, особливості методології.
4. Дослідження фірм та підприємництва European Company Surveys: історія проєкту, особливості методології
5. Європейський огляд політичних та економічних процесів EuroBarometer: історія проєкту, особливості методології.
6. Історія проєкту, особливості методології Європейського дослідження умов праці та безпеки праці ESENER
7. Історія проєкту, особливості методології у дослідженні умов праці в Європі: European Working Conditions Surveys
8. Міжнародний проєкт регулярних опитувань громадської думки European Social Survey: методологія
9. Міжнародний проєкт регулярних опитувань громадської думки European Social Survey: Участь України в дослідженні
10. Особливості перекладу та адаптації інструментарію досліджень у порівняльних дослідженнях
11. Особливості проведення крос-культурних та порівняльних досліджень
12. Побудова вибірки та опитувальника в ESENER
13. Побудова вибірки та опитувальника в European Company Surveys
14. Порівняльний аналіз якості життя сучасних європейських країн: методологія вимірювання та можливості порівняння European Quality of Life Surveys
15. Суспільні настрої як предмет наукового дослідження: European Quality of Life Surveys